

SPOŁECZNA I PRAWNA SYTUACJA UCZNIÓW Z RODZIN MIGRACYJNYCH

Zmiany społeczno – ekonomiczne będące bezpośrednią konsekwencją przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i otwarcia niektórych jej państw członkowskich na pracowników z naszego kraju wpłynęły także na sferę edukacji, kształcenia i wychowania. Perspektywa znalezienia lepiej płatnej, ciekawszej czy niejednokrotnie w ogóle – pracy spowodowała, że migracja zarobkowa stała się nagle zjawiskiem powszechnym.

Wyjeżdżający w poszukiwaniu sposobów na zapewnienie lepszemu standardu życia rodzice, często nie zdają sobie sprawy, iż nie zabezpieczywszy odpowiednich warunków i nie dopełniwszy określonych powinności nie tylko narażają swoje dzieci na kłopoty emocjonalne, ale także uniemożliwiają szkole realizację jej podstawowych funkcji i obowiązków.

W swoim wystąpieniu będę się starała przybliżyć Państwu sytuację prawną dzieci, których rodzice podejmują decyzję o migracji zarobkowej pozostawiając dziecko w kraju oraz stan prawny dzieci – uczniów powracających do kraju, a realizujących obowiązki szkolny za granicą.

Decyzja o wyjeździe zarobkowym nie jest łatwa, ale jeżeli niemożliwym jest wyjazd wraz z dzieckiem, należy zrobić wszystko, by zapewnić mu właściwą opiekę i dopełnić wszelkich formalności, które pozwolą zapobiec przykrym konsekwencjom.

I. Obowiązki rodziców wyjeżdżających do pracy za granicą

Co więc mają zrobić rodzice lub rodzic samotnie wychowujący dziecko przed planowanym wyjazdem?

1. Przede wszystkim należy uregulować sytuację prawną opieki nad dzieckiem. Pozostawienie dziecka przez rodziców wyjeżdżających do pracy za granicę bez ustanowienia opieki faktycznej, stanowi zagrożenie dla dobra dziecka i zgodnie z art.572 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz.296 z późn.zm) daje podstawę do zawiadomienia sądu rodzinnego. Dlatego w przypadku, gdy oboje rodzice wyjeżdżają za granicę, a nieletnie dziecko pozostaje w kraju, konieczne jest zapewnienie mu opieki. Zagwarantowanie opieki ma na celu nie tylko ochronę praw dziecka, ale także uchronienie się od zarzutu porzucenia dziecka.

Posiadając władzę rodzicielską rodzice sprawują pieczę nad dzieckiem, mają obowiązek wychowywania go, dbania o jego rozwój fizyczny i psychiczny, przygotowania do życia w społeczeństwie oraz decydowania w najważniejszych dla dziecka sprawach. W przypadku przemijającej przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej (jaką jest wyjazd rodziców za granicę) rodzice zobowiązani są do ustanowienia opiekuna prawnego dla swojego dziecka. Jediną drogą ustanowienia opiekuna prawnego jest zwrócenie się z wnioskiem o zawieszenie praw rodzicielskich do Sądu Rodzinnego. We wniosku rodzice mogą wskazać odpowiednią osobę na opiekuna prawnego (odpowiednią tzn. bliską dziecku, godną zaufania, posiadającą pełnię praw obywatelskich). Zawieszenie

władzy rodzicielskiej nie pozbawia rodziców władzy rodzicielskiej, a jedynie ją zawiesza do czasu ustania przeszkody w jej sprawowaniu. Po ustaniu przyczyny zawieszenia władzy rodzicielskiej, Sąd Rodzinny przywraca zawieszoną władzę. Przywrócenie władzy następuje na podstawie wniosku rodziców o przywrócenie władzy rodzicielskiej, w którym należy wskazać ustanie przyczyn zawieszenia.

Tylko takie rozwiązanie prawne dopuszcza ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9 poz. 59 z późn. zm.), która definiuje władzę rodzicielską jako ogół praw i obowiązków względem dziecka, mających na celu zapewnienie mu należytej pieczy i strzeżenie jego interesów. Władza ta obejmuje kompetencje rodziców zarówno w odniesieniu do osoby dziecka jak i do jego majątku.

Należy pamiętać o tym, że jeżeli nie zostaną dopełnione przed wyjazdem formalności związane z ustanowieniem opiekuna prawnego, to dziecko nie będzie mogło:

- wyjechać na wycieczkę szkolną,
- brać udział w zajęciach pozalekcyjnych, w zajęciach sportowych, konkursach,
- korzystać z pomocy psychologiczno - pedagogicznej organizowanej na terenie szkoły i poradni psychologiczno – pedagogicznej,
- korzystać z opieki medycznej,

a ponadto Sąd Rodzinny może pozbawić rodziców władzy rodzicielskiej.

2. Po ustanowieniu opiekuna prawnego kolejnym krokiem rodziców powinno być skontaktowanie się ze szkołą i przekazanie informacji o zamiarze wyjazdu oraz poinformowanie szkoły, kto został ustanowiony prawnym opiekunem dziecka, należy ponadto ustalić zasady kontaktu z opiekunem.

3. Wiemy, że długotrwała rozłąka z rodzicami może skutkować pojawieniem się u dzieci kłopotów w nauce, zachowań agresywnych, czy stanów lękowych dlatego najważniejszym zadaniem rodziców przebywających poza granicami jest podtrzymywanie więzi ze swoim dzieckiem - drogą telefoniczną, internetową i listową. Wszelkie informacje od rodziców, wyrazy pamięci, miłości i tęsknoty pomogą przetrwać dziecku ten trudny dla niego czas.

II. Migracja zarobkowa rodziców w woj. śląskim

We wrześniu 2008 r. Kuratorium Oświaty w Katowicach przeprowadziło monitorowanie w zakresie realizacji obowiązku szkolnego. Zadaniem zostały objęte wszystkie szkoły podstawowe i gimnazja z wyłączeniem szkół nieposiadających obwodów szkolnych tj. szkół artystycznych, specjalnych

i niepublicznych. Jednym z obszarów monitorowania było zagadnienie dotyczące migracji zarobkowej rodziców.

1. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, w których przeprowadzono monitoring z uwzględnieniem wyjazdu rodziców do pracy za granicę

Typ szkoły	Liczba uczniów ogółem	Liczba uczniów, których		razem	%
		oboje rodzice wyjechali	jedno z rodziców wyjechało		
SP	270466	415	5329	5744	2,1%
G	156689	292	2734	3026	1,9%
razem	427155	707	8063	8770	2,05%

Liczba uczniów realizujących obowiązki szkolne w monitorowanych szkołach podstawowych i gimnazjach, w których jeden lub oboje rodzice wyjechali za granicę wynosi łącznie 8770, co stanowi 2,05% liczby uczniów realizujących obowiązki szkolne w monitorowanych szkołach. Sytuacja, w której oboje rodziców wyjechało dotyczy 707 uczniów co stanowi 0,16 % ogółu uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, w których przeprowadzono badanie.

I. Uczeń powracający z zagranicy – obowiązki i zadania szkoły

Dzieci i młodzież, które zgodnie z polskim prawem podlegają obowiązkowi szkolnemu, obowiązkowi nauki i rocznemu obowiązkowemu wychowaniu przedszkolnemu, spełniają te obowiązki także wtedy, gdy uczęszczają do szkoły za granicą.

Po powrocie z zagranicy rodzice powinni zapisać dziecko do odpowiedniej szkoły. Szkoła podstawowa i gimnazjum, w obwodzie których zamieszka powracające z zagranicy dziecko, ma obowiązek przyjąć je w poczet uczniów. Ze względu na różnicowanie systemów edukacyjnych poszczególnych krajów, sytuacja taka może rodzić wiele trudności.

Pierwszy problem jaki się pojawia to, do której klasy należy przyjąć powracającego z zagranicy ucznia?

Zasady przyjmowania do szkół uczniów, którzy uczyli się w szkołach innych krajów reguluje Rozporządzenie MENIS w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz.U. z 2004 r., Nr 26, poz. 232 z późn.zm.). Na podstawie ww. rozporządzenia dyrektor szkoły przyjmuje ucznia do klasy programowo wyższej w szkole podstawowej i gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej na podstawie świadectwa (zaświadczenia) wydanego przez szkołę za granicą i ostatniego świadectwa szkolnego wydanego w Polsce, na podstawie sumy lat nauki szkolnej ucznia.

Oczywiste lata nauki nie zawsze są adekwatnym wyznacznikiem poziomu wiedzy i umiejętności. Znaczne różnice występujące między państwami i szkołami dotyczące programów kształcenia i wymagań edukacyjnych powodują, że uczniowie kształceni w innych krajach nie zawsze będą w stanie poradzić sobie w konkretnej polskiej szkole. Różnice programowe z zajęć edukacyjnych realizowanych w klasie, do której uczeń został przyjęty powinny być uzupełnione na warunkach określonych przez nauczycieli prowadzących zajęcia edukacyjne. Jeśli uczeń nie radzi sobie z nauką, szkoła ma obowiązek udzielić mu pomocy stosując odpowiednie formy stosownie do potrzeb.

O przyjęciu ucznia powracającego z zagranicy do szkoły ponadgimnazjalnej decyduje dyrektor szkoły. Nie stosuje się w tym przypadku obowiązujących zasad rekrutacji.

Kolejny problem to, czy i na jakich zasadach świadectwa uzyskane za granicą są ważne w Polsce?

Kwestie związane ze świadectwami szkolnymi i świadectwami maturalnymi uzyskanymi za granicą regulują przepisy art.93 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty i wydane na jego podstawie Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą (Dz. U. Nr 63, poz.433).

Świadectwa szkolne i świadectwa maturalne uzyskane za granicą dzielą się na:

- uznawane, na mocy umów międzynarodowych, za równorzędne ze świadectwami polskimi,
- uznawane za równorzędne polskim świadectwom w drodze nostryfikacji w przypadku braku umów międzynarodowych.

Nostryfikacji świadectw dokonuje „organ nostryfikacyjny”, którym jest właściwy kurator oświaty (na stronie domowej KO w Katowicach znajduje się wyczerpująca informacja dotycząca zasad nostryfikacji oraz potrzebnych dokumentów wraz z wzorami pism).

Informacje dodatkowe

1. W Ministerstwie Edukacji Narodowej powołany został zespół ds. zapobiegania i przeciwdziałania negatywnym skutkom braku lub niedostatecznej opieki nad dziećmi w związku z emigracją zarobkową rodziców. Zadaniem zespołu jest opracowanie materiałów skierowanych do dyrektorów i nauczycieli oraz wyjeżdżającym do pracy rodziców.

Do szkół i placówek w najbliższym czasie trafią następujące materiały:

- ulotki skierowane do uczniów oraz rodziców wyjeżdżających z kraju a pozostawiających dzieci,
- materiał informacyjny skierowany do dyrektorów i rad pedagogicznych pt. „Dziecko z rodziny migracyjnej w systemie oświaty”,
- na stronie domowej MEN i KO jest do pobrania ulotka pt. „Pamiętaj o szkole” skierowana do rodziców wyjeżdżających z dzieckiem w wieku szkolnym za granicę.

Opracowała: Iwona Kapczyńska – st. wizytator Kuratorium Oświaty w Katowicach